

Трети раздел

ОСНОВНИ ПОЛОЖЕНИЯ НА ЕДНА ТЕОРИЯ ЗА РАЗБИРАНЕТО НА ЧУЖДНИЯ ОПИТ

19. Генералният тезис на alter ego в пределите на естествения светоглед

След като във Втори раздел посредством анализ на време-съзнанието очертахме с едри щрихи и далеч не изчерпателно конституирането на смисъла в самотния живот на съзнанието, сега се обръщаме към онова специфично придаване на смисъл в социалния свят, което ще бъде най-общо обозначено с понятието „разбиране на чуждия опит” (Fremdverstehen). Извършвайки прехода от анализ на самотното Аз към изследване на социалния свят, изоставяме¹ строго феноменологичния начин на разглеждане, с който си служехме при анализа на феномена смисъл в самотния живот на съзнанието, приемайки *съществуването* на социалния свят в наивния естествен светоглед, както обикновено правим това в процеса на живеене с другите във всекидневния живот, а и при работата си като изследователи в социалните науки. По такъв начин се отказваме от трансцендентално-феноменологичната перспектива, разглеждаща конституирането на *alter ego* в съзнанието на самотното Аз. Какви задачи стоят пред подобно проучване, какво голямо значение има то, но и с какви трудности е съпроводено, показва Хусерл във *Формал-*

¹ Ср. за това „Бележка” в края на Първи раздел.

на и трансцендентална логика, без обаче да навлиза в конкретни проблеми.² Едва провеждането на постулираните там анализи би дало отговор на въпроса за „смисъла“ на Ти изобщо. Още сега обаче може категорично да се каже, че (както следва и от Хусерловото изложение³) в основата на идеята за свят изобщо трябва да е заложен един първи смисъл относно “който и да било” (Jedermann), а следователно и относно „Другия”. В труда си *Erkenntnis und Arbeit* Макс Шелер изразява въпросната гледна точка по следния начин: „Реалността на съвместния свят и на общността е *предзададена* като ‘*ти-сфера*’ и като ‘*ние-сфера*’ първо на цялата природа – органична и нежива.... Освен това реалността на ‘Ти’ и на общност изобщо е *предзададена* на реалността на ‘Аз’ в смисъла на собствено Аз и неговите сингуларни и индивидуални ‘себепреживявания’”.⁴

Както вече казахме, принудени сме да оставим извън нашето внимание невероятно сложните проблеми, свързани с конституирането на Ти във все-моята субективност. Следователно няма да питаме как Ти изобщо се конституира в някакво Аз, дали самонаблюдението е преддадено на наблюдението на *alter ego*, дали психофизичната субективност „човек” препраща обратно към някакво трансцендентално Аз, в което трансценденталното *alter ego* е вече конституирано, дали и по какъв начин едно интерсубективно всеобщовалидно познание е възможно в трансценденталното Аз по силата на конституиране на трансцендентално *alter ego* и т.н. Колкото и да са важни подобни анализи за общата теория на познанието, а с това опосредствано и за социалните науки, когато става дума

² Хусерловите *Méditations Cartésiennes*, и преди всичко Петото размишление, демонстрират с невероятна задълбоченост значимостта на тези въпроси, очертавайки най-съществените отправни точки за тяхното разрешаване.

³ *Logik*, S. 112.

⁴ *Die Wissensformen und die Gesellschaft*, S. 475f.

за интересуващите ни проблеми, спокойно можем да се абстрахираме от тях.

За предмет на анализа следователно вземаме човека *в неговата наивна естествена нагласа*, който, доколкото е роден в социален свят, заварва като безвъпросно дадено съществуването на своите съвременници, също както и съществуването на всички други предмети от естествения свят. За нашите цели е достатъчно наблюдението, *че Ти също изобщо притежава съзнание, че то трае, че потокът на неговите преживявания демонстрира същите примордиални форми, какъвто е случаят и при мен*. С това обаче се казва също така, че Ти има знание за своите преживявания единствено посредством функциониращата интенционалност на собственото си съзнание, т.е. само посредством извършване на рефлексивно обръщане, че тези рефлексивни обръщания са принципно подложени на атенционални модификации от съответното „сега” и „така” на Ти, както става с моите преживявания в потока на моето съзнание – накратко, че Ти подобно на Аз преживява собственото си стареене.

Следователно всички изследвания във Втори раздел относно самотното съзнание и преди всичко относно всемоето съзнание са валидни и за съзнанието на Ти. По силата на интенционалните си постижения съзнанието на Ти също е полагащо смисъл. *Alter ego* също откроява в потока на своето живеене в траенето отчетливо разграничени преживявания чрез специфично обръщане и извършва себеразкриване на тези преживявания, подреждайки ги във взаимовръзки по смисъл. Ти също е в състояние да схваща политетично изграждащите се актове в рефлексивен поглед като единство, да седиментира на слоеве смислови взаимовръзки и по този начин да гради свят на опита, който, подобно на моя, носи индекса на съответното „сега” и „така”. *В процеса, в който Ти тълкува своите преживявания, то им придава смисъл, при това „иман предвид смисъл”*.

Още изследванията в Първи раздел⁵ показаха трудностите, съпровождащи схващането на чуждия иман предвид смисъл. Там казахме, че постулатът за схващане на този смисъл е неизпълним, при което чуждият иман предвид смисъл дори при оптимално тълкуване си остава лимес-понятие. Едва нашият темпорален анализ проясни действителното основание за тази неизпълнимост. *Постулатът за „схващането на чуждия иман предвид смисъл” гласи, че преживяванията на alter ego могат да бъдат разкрити от Аза по същия начин, по който alter ego осъществява себеразкриване на собствените си преживявания.* Това себеразкриване се осъществява, както видяхме, в една поредица от високо комплексни надграждащи се един над друг и взаимопроникващи се актове на съзнанието, които Азът улавя в обръщания на погледа и които, независимо от атенционалните си модификации, винаги са зависими от „сега” и „така” на обръщането. Следователно постулатът, че наблюдателят е в състояние да проникне с поглед в преживяванията на *alter ego* чрез също такива обръщания и също такива атенционални модификации на тези обръщания, посредством които прави това *alter ego*, е безсмислен. Той предполага, че наблюдателят, стига да е достатъчно внимателен, би трябвало да „познава” всички политемично извършващи се синтези и всички обръщания на погледа към тях, в които се е конституирал в процеса на себеразкриване иманият предвид смисъл на преживяванията на *alter ego*. Подобно „знание” обаче може да се постигне само в собствено преживяване и в една поредица от рефлексивни обръщания към това собствено преживяване. При това наблюдателят би трябвало да заварва отделните преживявания, т.е. примордиалните преживявания, рефлексивните актове, актовете на спонтанност, фантазийните преживявания и т.н. в същата поредност и със същите ореоли от протенции и

⁵ Ср. § 5, с. 62-63 и „Бележка” към § 6.

ретенции в собственото си (на наблюдателя) съзнание. Освен това наблюдателят би трябвало да може да пробяга в свободна репродукция също всички предшествващи преживявания на наблюдавания, следователно трябва да може да е преживял същите преживявания в тяхната тоталност, в същата поредност и да е извършил по същия начин обръщанията към тях, както го е направил и самият наблюдаван. Това обаче ще рече, че потокът на съзнание в *durée* на наблюдателя трябва да е същият като на наблюдавания, или с други думи, че наблюдател и наблюдаван би трябвало да са една и съща персона. Това също е ясно показано от Бергсон в *Essay sur les données immédiates de la conscience*.⁶ Следователно „иманият предвид смисъл” е същностно субективен и е принципно свързан със себеразкриване от страна на самия преживяващ. Той е принципно недостъпен за което и да било друго Аз, защото се конституира само във все-моя поток на съзнание.

Може да се създаде впечатлението, че с тази констатация безусловно се отрича не само възможността за разбираща социология, но и за разбираемостта на чуждия опит. Нещата обаче съвсем не стоят по този начин. Тук нито се твърди, че преживяванията на *alter ego* остават принципно недостъпни за Аза, нито че са лишени от смисъл за Аза, който се насочва към тях. От досегашните анализи по-скоро следва, че предицираният на чуждите преживявания смисъл не може да бъде иманият предвид смисъл, който се конституира в съзнанието на *alter ego* чрез процес на себеразкриване.

⁶ Ср. по този въпрос казаното от Хусерл в *Ideen*, S. 167: “Едно повнимателно разглеждане би показало също така, че са немислими два потока на преживяване (сфери на съзнанието на два чисти Аза) с идентично същностно съдържание, както и... че никое напълно определено преживяване на единия не би могло да принадлежи на другия; само преживявания с идентичен вътрешен характер могат да са общи и за двата (макар и не в смисъл, че са индивидуално идентични), но не и две преживявания, които при това имат абсолютно еднакъв ‘хоризонт’”.

За да си изясним разликата между себеразкриване на собствените преживявания и схващане на чужди преживявания, ще се позовем на Хусерловото разграничение между *трансцендентно* и *иманентно* насочени актове. „Под *иманентно* насочени актове или по-общо под *иманентно ориентирани интенционални преживявания* разбираме такива преживявания, които *принципно* се характеризират с това, че *техните интенционални предмети, ако изобщо съществуват, принадлежат на същия поток на преживяване, на който принадлежат и самите те...* Трансцендентно насочени са интенционалните преживявания, за които това не е в сила, каквито са например... актовете, насочени към интенционалните преживявания на други Азове с други потоци на преживявания”.⁷ Разбира се, трансцендентни са не само актовете, насочени към потоците на преживявания на другите, такива са освен това всички преживявания за живото тяло на *alter ego*, както и за собственото ми живо тяло и за собственото ми Аз като психофизично единство. И сега възниква въпросът какъв е специфичният характер на трансцендентните актове, насочени към *преживяванията на другите*. Бихме могли да кажем, че „*възприемаме*” преживяванията на другите, ако под възприятие разбираме не строгото понятие за адекватно възприятие, непосредственото гледане [на очевидности] в строгия смисъл на думата, а онова нагледно долавяне (*anschauliches Vermeinen*), при което схващаме някакъв предмет или някакъв процес като „представящ себе си”. В този смисъл Хусерл използва думата „*възприятие*” за обозначаване на забелязването: „Слушателят забелязва, че говорещият дава израз на определени психични процеси и поради това възприема тези преживявания; той самият обаче не ги преживява, за тях той има не ‘вътрешно’, а само ‘външно’ възприятие”.⁸ Това понятие

⁷ *Ideen*, S. 68.

⁸ *Logische Untersuchungen*, S. 34.

за възприятие обаче не бива да се бърка с понятието за възприятие, на което сигнитивно противостои символната представа, т.е. не следва да се смесва с понятието за трансцендентно възприятие, при което дадена вещь се съзира непосредствено. Защото ние схващаме чуждото преживяване единствено посредством сигнитивно символна представа, било чрез медиума на чуждото живо тяло като поле на изразяване⁹ на чуждо преживяване, или посредством някакъв артефакт в най-широкия смисъл на думата, т.е. предмет от външния свят, чието съществуване препраща към произведеността му от мен самия или от човек около мен.

Необходимо е да проясним още малко идеята за *сигнитивно схващане на чуждото преживяване*. Ако в наивно-естествена нагласа се вгледаме в собствения си запас от опит за Другия, в него ще се натъкнем на преживявания за живото тяло на Другия или за процеси на чуждото поведение или действие, съответно на резултати от подобни процеси, т.е. на артефакти. В предварителен план ще говорим за тълкуване на чужди *процеси на действие*, иначе казано, ще използваме термин, който се нуждае от допълнително разясняване. Нашето преживяване на чуждите действия се състои във възприятията за чуждото движещо се тяло, които ние сме изтъкували смислово в процес на себеразкриване, а именно като промени във вещь от външния свят, преддадена на нашия опит като „тяло на Другия“. Тялото на Другия обаче указва обратно към проникнат от съзнание поток на траене на Ти, който във всеки миг на съществуването си като „сега“ и „така“ на чуждото траене остава координиран към това тяло. По такъв начин движенията на чуждото тяло ще се схващат не само като събитие от външния предметен свят, но и като знак за чуждо преживяване, което Другият координира към движението на тялото си в собствения поток на траене. Полагащият поглед се насочва посредством

⁹ Ср. по този въпрос § 3, с.39-40.

възприятието за промените в чуждото тяло към преживяванията на Ти, знаци за които са въпросните промени. Съществено за този начин на схващане на чуждите преживявания следователно е, че движенията на чуждото тяло се възприемат като *индикации* за преживявания на Другия, за преживяванията, към които Другият също е в състояние да се насочи; защото това са негови преживявания, в неговия поток на траене и той може, обръщайки се към тях, да ги открие като отчетливо разграничени преживявания, той може под формата на политетично разгръщащи се актове да ги вражда във взаимовръзки по смисъл и да ги тълкува в процес на себеразкриване. По такъв начин движението на чуждото тяло е знак не само просто за преживяване на Другия, а за такова преживяване, с което той „свързва иман предвид смисъл”. Как се осъществява тази интерпретация на движението на чуждото тяло от тълкуващия, ще обсъдим подробно малко по-нататък. На този етап е достатъчно да се констатира, че такъв *сигнитивен опит* за света подобно на всеки друг опит е съгласуван в съответното „сега” и „така” и наличенства в „запас” по същия начин, по който това важи за опита изобщо.¹⁰

Тук може да се породи възражението, че понятието „преживяване” обхваща по принцип единствено всемоите преживявания, защото „преживяване” е тждествено с „обект на иманентно разпознаване”. Следователно трансцендентно схващане на чуждо преживяване е безсмислица, защото аз схващам трансцендентно тъкмо само индикации, от които *заклучавам* за определено чуждо преживяване. В противовес на това разбиране е важно да се подчертае, че при *сигнитивното схващане на чуждото тяло* като поле на изразяване на чужди преживявания съвсем не става дума за заключаване или за съдене, а по-скоро за *особен интенционален акт на фундирано схващане*, при което сме насочени не към съзер-

¹⁰ Ср. § 15, с. 139-141.

цаваното, а именно към тялото, а посредством неговия медиум към чуждите преживявания.¹¹

В света на всекидневния живот, в който както Аз, така и Ти пребивават не като трансцендентални, а като психофизични субекти, на всеки поток на преживяване на Аз съответства поток на преживяване на Другия, разбира се, като отнесен към моя поток от преживявания, както на моето тяло съответства тялото на Другия, разбира се, отнесено към моето тяло. Същото важи и за своеобразното отнасяне на собственото ми Аз към *alter ego* в смисъл, че за Ти моят собствен поток от преживявания е поток от преживявания на едно *alter ego*, както моето тяло е за Ти тялото на *alter ego*.¹²

20. Продължение:

*Едновременността на чуждия поток на преживяване
[със собствения]*

Ако искам да уловя в поглед някакво собствено преживяване, трябва да извърша рефлексивно обръщане, като по този начин удържам не протичащото, а единствено вече протеклото, приключилото преживяване. Това важи за всяко обръщане към процеса на собствено преживяване, следователно и за обръщането на Ти към него-

¹¹ Ср. Husserl, *Méditations Cartésiennes*, S. 97: „Узнатото чуждо тяло постоянно се засвидетелства действително като тяло единствено в своето изменчиво, но винаги съгласувано държане в смисъл, че има своя физическа страна, която индикира чрез апрезентация психична страна, като това държане трябва да се прояви изпъващо само в примордиален опит. И така в несекваща промяна на държането от фаза към следваща фаза. Тялото се узнава като мнимо тяло, тъйко ако демонстрира несъгласуваност... Онова, което се узнава по фундирания начин на неподлежащ на примордиално изпъване опит, опит, който не е оригинално себепроявяващ се, а непрекъснато доказващ индицираното, е чуждото”.

¹² По този въпрос ср. отново Хусерловата *Formale und transzendente Logik*, S. 210.

вия процес на преживяване. С това обаче се казва, че Ти също може да удържи в поглед единствено приключили, завършили преживявания. Разбира се, моите собствени преживявания на чужди преживявания продължават да бъдат все-мои преживявания. Но тези все-мои преживявания имат за интенционален предмет сигнитивно схванато преживяване на един Друг, което той преживява като преживяване, иманентно на собствения си жизнен поток. За да мога да улова в поглед дадено все-мое преживяване, аз трябва да се обърна към него в акт на рефлексия. Не е необходимо обаче да извършвам рефлексивно обръщане към *моето* преживяване за Другия, за да имам в поглед преживяването *на* Другия. Освен това „в непосредствено съзерцаване“ мога да схвана също такива чужди преживявания, към които Другият *не* е осъществил рефлексивно обръщане, които следователно са за него дофеноменални и не са отчетливо разграничени. По такъв начин, докато бих могъл да улова в поглед *собствените си преживявания* само като приключили и завършени, аз съм в състояние да съзерцавам чуждите преживявания *в тяхното протичане*. Това обаче *ще рече*, че *Ти и Аз са в специфичен смисъл „едновременни“*, че те „съществуват паралелно“, че траенето на Аз и траенето на Ти се „пресичат взаимно“. Става дума просто за образи, които, разбира се, са неадекватни дотолкова, доколкото препращат към пространствената сфера. Но и това препращане към пространствения свят, което е неизбежно, щом става дума за едновременност на две траения, има своите дълбоки основания, тъй като в момента, в който се насочваме към собствения или към чуждия поток от преживявания в наивно-естествения светоглед (без да извършваме феноменологична редукция), вече разглеждаме *ego* и *alter ego* като *психофизични* единици.

„Едновременност“ тук се разбира в смисъла, който развива Бергсон в книгата си *Durée et Simultanéité*.¹³

¹³ *Durée et Simultanéité*. A propos de la théorie d'Einstein, 2-ро издание, Paris 1923, S. 66.

„J'appelle 'contemporains' deux flux qui sont pour ma conscience *un* ou *deux* indifféremment, ma conscience les percevant ensemble comme un écoulement unique s'il lui plaît de donner un acte indivisé d'attention, les distinguant au contraire tout du long si elle préfère partager son attention entre eux, faisant même l'un et l'autre à la fois si elle décide de partager son attention et pourtant de ne pas la couper en deux”.¹⁴

Следователно ние поглеждаме към чуждия поток на траене и към своя собствен в един единен акт, който обхваща двата потока. Тази едновременност не е едновременност на физическото време, което е квантифицируемо, делимо и пространствено измеримо. Паралелното съществуване на двете траения, които по-горе бяха обозначени като едновременни, по-скоро изразява същностно необходимото допускане за структура на траене на Ти, аналогична на моята. Ти трае по начин, различен от траенето на една вещь, защото преживява собственото си остаряване и от това фактическо положение се конституират всички негови останали преживявания. Докато траенето на вещица не е *durée*, а тъкмо обратното, постоянстване в потока на обективното време, траенето на Ти е истинско *durée*, каквото е и моето собствено: преживяващо самото себе си, непрекъснато, многообразно и необратимо *durée*. Не само че Аз преживява своето *durée* като абсолютна реалност (в смисъла на Бергсон), както и Ти своето собствено, освен това *durée* на Ти е дадено на Аз като абсолютна реалност, също както е дадено на Ти моето собствено *durée*.

¹⁴ „Наричам 'едновременни' два потока, които за моето съзнание са неразлично един или два; моето съзнание ги възприема заедно като един-единствен поток, когато му хареса да ги надари с неделим акт на внимание; напротив, моето съзнание ги различава напълно, ако предпочете да подели вниманието си между тях; но съзнанието ми прави дори и едното, и другото едновременно, ако реши да подели вниманието си между тях и при все това да не ги разкъсва.”

Тъкмо това и нищо друго – феномена стареене заедно (*Zusammenaltern*) – разбираме под едновременност на две траения. Всеки опит да се измерят други критерии за едновременност води дотам, че протичането на двете траения се преобразува в чисто пространствено-времева взаимовръзка, а реалното траене – във *въображаемо време*. Под *въображаемо време* Бергсон¹⁵ разбира време, което не подлежи на преживяване нито от мен, нито от теб, нито от който и да било друг. *Както за съзнанието на Аз, така и на Ти обаче собственото durée и durée на Другия, а по този начин и durée на който и да било е не само подлежащо на преживяване, но и преживяно, същинско и реално durée.*¹⁶

Следователно мога безусловно да кажа, че *Ти е онова съзнание, към чиито актови реализации съм в състояние да отправя поглед в тяхното протичане като своевременни чужди „сега” и „така” и заедно с това като едновременни с моите: аз мога да отправя поглед и към тези преживявания, които самият Ти не улавя в поглед, например към дофеноменалните или същностно актуалните преживявания на Ти. Ако например имам пред себе си говорещ човек, то на мен са ми предадени за тълкуване не само неговите думи, но и неговите жестове, тоналността на неговия глас и т.н. Разбира се, аз осъществявам тълкуването на тези симптоми винаги по описания по-горе начин на себеинтерпретация на собствените преживявания. Винаги обаче ми е гарантирано насочването на погледа към преживяването на Ти, за което възприетото и интерпретирано като индикация е тъкмо индикация. Всяка взаимовръзка по смисъл, която откривам в преживяванията си за подобни индикации,*

¹⁵ Ibid., S. 88 и на други места.

¹⁶ Подобно нещо казва и Хусерл в *Картезиански размисления*: „По необходимост [чуждото] се проявява, по силата на смисловата си конституция, като интенционална модификация на моето вече обективизирано Аз, на моя примордиален свят: Другият феноменологически като *модификация* на моето себе си...”

черпи своето примордиално право от взаимовръзката по смисъл, в която индикираните преживявания на Ти в неговото съзнание пребивават по такъв начин, че са се конституирали фаза по фаза и политетично в потока на неговото траене.¹⁷

Току-що описаното от нас, а именно едновременното схващане на политетичните актове, в които, в съзнанието на *alter ego*, се осъществява конституцията на синтеза от по-висок ред, всъщност изразява онзи вид разбиране, който има предвид Вебер, когато говори за актуално в противоположност на мотивационно разбиране. Същественният момент на тази едновременност обаче се състои не в паралелното телесно съществуване, тъй, сякаш бих могъл да разбирам „актуално“ само контрагенти от моя обкръжаващ свят, т.е. ако можех да отправям поглед към преживяванията им в тяхното протичане. Всички онези наследени от мен произведения на хората от света на преди билдто, т.е. артефактите и културните обекти, например писмени паметници, музика, картини, научни трудове и т.н., също са ми достъпни

¹⁷ До същия извод, макар и от свършено различна изходна точка, стига Хусерл в *Картезиански размисления* (а.а.О., § 55, S. 144): „Ако отново се върнем към нашия случай с узнаването на чуждия опит, ще установим, че със своя комплициран градеж то постига една подобна, опосредена чрез довеждане до настояще връзка между безспирно напредващ опит за себе си (под формата на чисто пасивно оригинално себепроявяване) на конкретното Аз, т.е. на неговата примордиална сфера, и заедно с това на доведената до настояще чужда сфера. Въпросното узнаване постига това посредством идентифициращ синтез на примордиално даденото чуждо живо тяло и същото живо тяло, само че апрезентирано в други начини на проявление, и оттук, разширявайки се чрез идентифициращ синтез на същата едновременно примордиално и апрезентативно дадена и верифицирана природа. Така се праучредява примордиално паралелното съществуване на моето Аз (и на моето конкретно *ego* изобщо) и на чуждото Аз; на моя и на неговия интенционален живот, на моите и на неговите реалности, накратко: обща времева форма, при което сама по себе си всяка примордиална времевост придобива просто значението на индивидуално субективен оригинален начин на проявление на обективното”.

за разбиране в *квази-едновременност* на моя поток на траене с траенето на *alter ego*, породило тези артефакти. Какви модификации може да претърпи това разбиране в различните сфери на социалния свят, тепърва ще бъде предмет на подробен анализ.

Разглежданата досега от нас едновременност на чуждия поток на траене с моя собствен не бива обаче да се схваща в смисъл, че предаденият ми „тук“, „сега“, и „така“ свят е безусловно предаденият на Ти в съответното негово „тук“, „сега“ и „така“ свят. Защото не само моето преживяване за Ти, но и приписаната от мен на Ти околна среда (*Umgebung*) винаги носи индекса на моето собствено „сега“ и „така“, а не на „сега“ и „така“ на *Другия*. Следователно аз приписвам на Ти като принадлежаща му една околна среда, схваната от гледна точка на моето „сега“ и „така“, което предполага, че трансцендентните актови съдържания на Аз и на Ти са строго идентични в дадено „тук“, „сега“ и „така“.¹⁸ Това се случва най-малкото в сферата на естествената нагласа на всекидневния живот в обкръжаващия свят, в която аз приемам, че видяната от мен маса е видяната и от теб маса. В следващия раздел ще видим на какви модификации е подложено това допускане в регионите на со-

¹⁸ Хусерл (*Cartesianische Meditationen*, S. 151 f.) стига до сходни заключения. Той изгражда понятието за „интерсубективна природа“, на което съответства нашето понятие „околна среда“, и прави фундаментална разлика между аперцепцията в модуса „hic“ и в модуса „illic“: „То [тялото на Другия] апрезентира преди всичко неговото [на alter ego] разпореждане с това тяло там и опосредствано неговото разпореждане с проявяващата се чрез неговите възприятия природа – същата природа, на която принадлежи това тяло там, същата, която е моята примордиална природа. Тя обаче е същата само в начина на проявление: ‘Ако бих бил на мястото на чуждото живо тяло там’. Тялото е същото, дадено ми като там, на него – като тук, дадено като централно тяло, а ‘моята’ цяла природа е същата като тази на Другия, тя е конституирана в моята примордиална сфера като идентично единство на моите многообразни начини на даденост – като идентична в променящите се ориентации около живото ми тяло като нулев корпус в абсолютното тук и т.н...”.

циалния съвместен свят, на света на преди билото и на унаследяващия свят.¹⁹

По-нататък ще се опитаме да изпробваме развития по-горе *генерален тезис за alter ego* върху конкретните проблеми на разбирането на чуждия опит. Още сега обаче могат да бъдат направени някои принципни изводи, които са от голямо значение за чистото схващане на феномена тълкуване на смисъла на чуждите преживявания.

Себеразкриването на собствените ми преживявания се извършва от гледна точка на цялостната взаимовръзка на моя опит, в която като конституирани взаимовръзки по смисъл са вградени всички седиментирани в моето приключило траене преживявания. Преформирани като конституирани взаимовръзки по смисъл, всички мои преживявания (най-малкото потенциално) са присъстващи за мен, в определена степен те са на мое разположение, било защото ги довеждам до настояще актуално чрез разпознаване или репродукция, било защото потенциално, от завършено конституираната взаимовръзка по смисъл, мога да отправя поглед към изградилите се преживявания. Освен това аз мога да итерирам в свободна репродукция моите преживявания (най-малкото доколкото са породени от спонтанна активност).²⁰ В свободна репродукция, защото мога да оставя извън вниманието си които и да било фази и да се обърна към които и да било други, оставени преди това извън внимание. Но по принцип моят цялостен поток от преживявания, а именно континуумът на моя изпълнен с преживявания поток на траене, остава в пълнотата си по всяко време отворен за моето себетълкуване.

Това твърдение не е валидно за потока от преживявания на *alter ego*, който е даден за тълкуване на Аз. Несъмнено, потокът от преживявания на Ти също е кон-

¹⁹ Вж. Четвърти раздел, §§ 33-41.

²⁰ За да не усложняваме изложението, тук няма да се занимаваме със същностно актуалните преживявания.

тинуум: *Аз обаче може да улови в него само дискретни сегменти*. Вече отбелязахме, че по същество мога да познавам само отделни части от чуждия поток на преживяване: иначе наблюдател и наблюдаван биха били тъждествени помежду си. Освен това обаче взаимовръзките по смисъл, в които фрагментите на чуждия поток на преживяване се враждат *в моя опит*, трябва също да бъдат различни от онези, в които *alter ego* *узнаващо схваща* своите преживявания. Защото, дори ако имах идеално знание за всички конституирани в съзнанието на едно *alter ego* в дадено „сега” и „така” взаимовръзки по смисъл, ако следователно разполагах с неговия цялостен наличен в дадено време запас от опит, въпреки това нямаше да мога да кажа дали специфичните взаимовръзки по смисъл, в които *аз* враждам узнатите вече от *мен* сегменти на *чуждото* траене, „познаваните” от *мен* завършени преживявания на *чуждото* съзнание, са *тъкмо онези*, в които ги вражда *alter ego*, чиито обръщания на погледа подлежат на съвсем други атенционални модификации. Но ако се ограничим до *тъкмо онези* сегменти на чуждия поток от преживявания, за които „знаем”, които следователно са налични в запаса като вече узнати, и питаме за техния структурен градеж, то става ясно, че *всеки опит за чуждите преживявания се основава на опита за моите собствени преживявания относно съответното alter ego*. *Аз* узнавам в обърнат назад поглед заедно с моите узнаващи преживявания за чуждите предшестващи преживявания и *тъкмо тези на alter ego*, само защото моите узнаващи преживявания за *alter ego* са се конституирали в едновременност или в квазиедновременност с преживяванията на *alter ego*, към които те са интенционално отнесени.

Тук е мястото да обсъдим евентуалното възражение, че все пак може непротиворечиво да се изгради един чужд поток на траене, който би бил фаза по фаза едновременен с моя поток на съзнание, така че на всяко „сега” и „така” от моето траене да съответства „сега” и

„така“ от чуждото траене. Освен това е възможно идеализиращото допускане, че Аз във всяко „сега“ и „така“ на своето траене узнава преживявания за Другия и по този начин някакви преживявания на Другия, че следователно Аз всеки път има в наличност опит за чуждия поток на траене в неговата континуалност. Да, именно в неговата континуалност (доколкото тъкмо към всяко „сега“ и „така“ на чуждото траене може да бъде координирано все-мое преживяване за него), но не и в *пълнотата на неговите съдържания*. Защото редицата на схванатите от мен преживявания на *alter ego* представлява само една и при това само една възможна взаимовръзка на опит за някои специфични преживявания на *alter ego* (а именно, за онези, към които са интенционално отнесени моите узнаващи преживявания), никога обаче тоталността от преживявания на Ти, превръщаща съответното „сега“ в едно, и то в това съвсем определено „така“. Това важи, естествено, и за схващането в едновременност на някакво единично „сега“ и „така“. Следователно бихме могли, обобщавайки, да заявим, *че на себеразкриването е предадено континуално и в пълнота собственото траене, но на разбирането на чуждия опит е предадено чуждото траене под формата на дискретни сегменти и никога в пълнота, а само в „перспективи на схващане“*.

С това обаче се казва също, че *когитациите, имащи за предмет чуждия опит, са принципно съпроводени от съмнение за разлика от принципната несъмненост на насочените към собствени преживявания иманентни актове*.²¹

Горните размишления са от голямо значение за теорията на чуждото действие, с която предимно ще се занимаваме на следващите страници. Принципно подлежащо на съмнение е дали схванатите от мен преживявания на Ти ще бъдат изобщо уловени от него в рефлексивен поглед, дали те произтичат от спонтанен акт на Ти

²¹ Husserl, *Ideen*, S. 85.

и дали по такъв начин са „поведение” в дефиницията от нас смисъл, а ако това е така, далеч не е сигурно, че те са поведение, ориентирано към преддаден проект, т.е. действие. Още тук понятието за чуждо действие сочи дълбоко вкоренени проблеми. Следователно не само че постулатът за схващане на имания предвид смисъл на чуждите преживявания е принципно неизпълним, нещо повече, дълбоко съмнително е дали Ти се обръща като полагащо смисъл към своите съвременни схванати от мен преживявания.

21. *Двусмислиците в популярното понятие за разбиране на чуждия опит. Фундирането на разбирането на чуждия опит върху актове на себеразкриване*

Преди да се впуснем в по-детайлни анализи, трябва да сме наясно, че обикновено под понятието „разбиране на чуждия опит” се подвеждат съвършено хетерогенни неща.²² С „разбиране на чуждия опит” се обозначават ту онези актове, които изобщо са насочени към някакво *alter ego*, т.е. всички *мои* преживявания за *alter ego*, ту само онези, които си поставят за цел схващане на преживяванията на *alter ego*; враждането на тези преживявания в определени взаимовръзки по смисъл изобщо (схващането на имания предвид смисъл при Вебер) също се нарича разбиране на чуждия опит, както и враждането на чуждото поведение или действие в мотивационни взаимовръзки. Свързаните с термина „разбиране на чуждия опит” двусмислици се умножават, щом стане дума за разбиране на демонстрирани от Другия знаци. От една страна, на „разбиране” се подлага самият знак,

²² Тук изобщо няма да отваряме дума за онази обвързана винаги с метафизични или аксиологични предпоставки херменевтика, която се обозначава с термина „разбиране”, в противоположност на рационалното схващане.

след това обаче отново *какво* Другият изобщо има предвид с полагането на този знак, и най-сетне – какво има предвид той с факта, че използва знака тъкмо сега, тук и в този контекст.

Опитвайки се да разслоим всички тези напластявания, ще започнем с *най-общото понятие за разбиране изобщо*. В този случай бихме могли да кажем, че *разбиране е корелативно на смисъл изобщо*; защото всяко разбиране е насочено към натовареното със смисъл и само нещо разбрано е натоварено със смисъл. Какви импликации носи със себе си това понятие за натовареност със смисъл в сферата на самотното Аз, показахме в предишния раздел. Съобразно тази словоупотреба всички актове, които обобщихме под рубриката „себеразкриване от Аза на все-собствените преживявания”, разбиращите актове, както и многообразните долни слоеве на схващане на натовареното със смисъл, върху които, както вече видяхме, е фундирано всяко себеразкриване, трябва да се наричат „разбиране”.

Следователно човекът в естествена нагласа разбира света, разкривайки своите преживявания за него, независимо дали това са преживявания за обкръжаващия го нежив свят, или за обкръжаващия го одушевен свят на животните и на хората около него. Така едно първоначално понятие за „разбиране на чуждия опит” би съвпаднало със себеразкриване на преживяванията на Аза *относно* неговите контрагенти изобщо. Че онова Ти, срещу което съм изправен, е контрагент, а не например фантом от филмовата лента, че на него следователно са му присъщи траене и съзнание, аз узнавам посредством акт на себеразкриване на собствените си преживявания за Ти.

Освен това човекът в естествена нагласа възприема промените в *разпознатото като живо тяло на контрагента нещо* от външния свят. Той, разбира се, може да тълкува тези промени по същия начин, по който тълкува промените, настъпващи в неодушевена вещ от външния свят, а именно чрез себеразкриване на своите преживя-

вания за тези процеси и събития. Тази втора фаза също още не ни отвежда отвъд придаването на смисъл в сферата на самотното съзнание.

Подобно прекрочване може да се случи едва когато *възприетите процеси* се разглеждат *като преживявания на друго съзнание*, което по силата на генералния тезис за *alter ego* демонстрира структура, същата като тази на моето собствено съзнание. Тогава възприетият процес в чуждото живо тяло няма да се схваща просто като *мое* преживяване за този процес в *моя* поток на съзнание, а по-скоро на него ще съответства *също* – при това едновременно с моето преживяване – *твое преживяване в твоя поток на съзнание*. Първоначално остава неопределено от какъв специфичен вид е това твое преживяване, т.е. в какви взаимовръзки по смисъл го вгражда твоят обърнат назад поглед, при което се разбира само, че възприетият в твоето живо тяло процес е преживяване изобщо за твоето съзнание.

По-нататък, на четвърто място, може да се пита за взаимовръзката по смисъл, в която ще бъде положено това преживяване за Ти. Вече видяхме, че подобна постановка на въпроса никога не може да доведе до схващане на имания предвид смисъл в действителното значение на тази дума. Това, което може да се схване, е винаги някакво „приближение” до лимес-понятието „чужд иман предвид смисъл”, към което може да препраща безкрайна редица от подобни приближения.

Но твърдението за взаимовръзка по смисъл, в която Ти полага своето преживяване, на свой ред също е твърде неопределено. Самият въпрос дали например някакво възприето движение в чуждото тяло се случва на основата на проект, т.е. пребивава в мотивационна взаимовръзка за онзи, които го извършва, или е непроектирано, просто „реактивно поведение”, има за цел да проясни взаимовръзката по смисъл на чуждото преживяване. Ако освен това си дадем сметка за множеството допълнителни въпроси, да кажем, за схемите на опита,

в които Ти полага своето „действие”, например за мотивационната взаимовръзка, по силата на която това специфично действие се случва сега, тук и така, ще получим приблизителна представа за това колко заплетена е свързаната с понятието „разбиране на чуждия опит” проблематика. Една от най-неотложните задачи е да се проникне в структурните взаимовръзки на това действително разбиране на чуждия опит и да се покаже как всяко действително разбиране на преживяванията *на alter ego* се основава на себеразкриване на собствените преживявания *за alter ego*.

По-горе ограничихме нашите анализи изключително до сферата на преддадеността на *alter ego* като живо тяло в обкръжаващия свят и с това допуснахме, че разбирането на чуждия опит се основава върху тълкуване на процесите в някакво чуждо живо тяло. Малко по-внимателните размишления показват, че по този начин изследването се съсредоточава само върху един от многото региони на социалния свят. Защото дори в своята естествена нагласа към света човекът има опит за хора около себе си, които не му противостоят като живо тяло: той има знание не само за своя *обкръжаващ свят*, но и за своя (отдалечен) *съместен свят*. Освен това той има емпирично знание за своя исторически *свят на преди билото* и за хората в тези два свята. Той се оказва обкръжен от неща, които сочат произведеността си от други хора, за артефакти в най-широк смисъл, включително за знакови системи и за други културни обекти. Той интерпретира тези артефакти преди всичко чрез враждане в собствената си взаимовръзка на опита. Той обаче е в състояние във всеки момент да поставя допълнителни въпроси за потоците от преживявания в съзнанието на произвелите въпросните артефакти, да пита относно „за какво” на произвеждането, относно фазовото му протичане, както и относно взаимовръзките по смисъл, в които пребивават тези артефакти за чуждото съзнание.

Всички тези комплицирани процеси трябва сега да бъдат подложени на внимателен анализ. Тази задача оба-

че ще ни занимава само дотолкова, доколкото това се изисква от нашата тема, а именно „разбирането на чуждия опит в социалния свят”. За тази цел трябва да започнем с най-долния пласт и да проясним онези актове на себепознание, които са предадени на всяко действително разбиране на чуждия опит. За да опростим картината, най-напред ще допуснем, че *alter ego*, чието поведение трябва да бъде разбрано, противостои непосредствено и в жива даденост на своя наблюдател, т.е. то пребивава в неговия обкръжаващ свят. Подбираме примерите си от различните области на човешкото поведение, при което най-напред ще анализираме едно действие без комуникативна функция, а след това – поведение, изпълняващо посредством знаци комуникативната си функция.

Като пример за „разбиране на човешко действие” без комуникативна функция ще вземем дейността на един дървосекач.

Разбирането, че се секат дърва, може да означава:

1. че погледът се насочва просто към „външното събитие”, следователно към брадвата, която сече дървото, към получените се в резултат по-малки парчета и т.н. Доколкото наблюдателят удържа в погледа си само това външно събитие, нямаме нито препращане към „чуждо съзнание”, нито изобщо към *alter ego*. Процесът си остава по принцип един и същ, независимо дали се предизвиква от непосредствена човешка дейност, от машина, или от „природна сила”. Разбира се, тук говорим за придаване на смисъл, т.е. за акт на разбиране в най-широкото значение на думата дори само поради това, че наблюдателят подрежда този процес в цялостната взаимовръзка на своя опит и го обозначава например с израза „сечене на дърва”. Но това „разбиране” представлява просто себепознание на собствения преживявания на наблюдателя за възприетия процес, който се осъществява по подробно описание в Раздел Втори начин. Наблюдателят възприема процеса, оформя възприетията си в политетично изграждане

дащи се синтези, които той съзерцава в монотетично обръщане на погледа, и вражда тази формирана като единство серия от преживявания в цялостната взаимовръзка на своя опит, обозначавайки ги при това с определена дума. В нашия случай обаче наблюдателят, така да се каже, все още изобщо не възприема *дървосекача*, а единствено факта, *че се секат дърва*, като под „сечене на дърва” той „разбира” възприетия процес. Същественото е, че дори още това тълкуване на процеса се определя от цялостната взаимовръзка на опита, налична за наблюдателя в съответното „така” и „сега” на тълкуването. Който никога не е придобивал знание за това как се произвежда хартия, няма да е в състояние да вгради в цялостната взаимовръзка на своя опит процесите, водещи до производство на хартия, защото на него му липсва необходимата за това схема на тълкуване. Той също така няма да може да изкаже съждениято: „Тук се произвежда хартия”. Това обаче важи, както вече установихме, най-общо за всяко враждане на преживявания във взаимовръзката на опита.

Разбирането, че се секат дърва, може

2. да означава също така, че се възприемат промени в нещо от външния свят, наречено чуждо живо тяло, при което, макар чуждото тяло да се интерпретира като одушевено, а *alter ego* имплицитно като изобщо преживяващо преживявания не се пита за това дали и какви специфични преживявания от чуждия поток на траене съответстват на тези специфични движения на чуждото живо тяло, следователно не се пита също дали изобщо е налице „действие” (поведение в съответствие с проект) и какви „мотиви” биха могли да бъдат координирани към него. Както и да тълкува наблюдателят движенията на чуждото живо тяло, той и в този случай не извършва нищо друго освен себеразкриване на собствените възприятия за чуждото живо тяло, т.е. той, първо, установява, че това нещо от външния свят е живото тяло на едно *alter ego*, и второ, че и как се променя то.

Разбирането, че някой сече дърва, може обаче

3. да означава: че погледът улавя не „външното събитие“, а че вниманието се насочва към преживяванията на дървосекача в качеството му на *действащ* човек. Тогава въпросът е не „Какви процеси протичат във външния свят?“, а: „Какви преживявания преживява Другият чрез тяхното осъществяване?“. Действа ли той от спонтанна активност в съответствие с предшестваш проект? Ако отговорът е положителен, в името на какво извършва той това действие? Какъв е неговият „за да мотив“? В каква взаимовръзка по смисъл пребивава за *него* това негово действие? И т.н. Тези въпроси обаче не се интересуват нито от фактичността на събитието като такова, нито от движенията на живото тяло като такива. По-скоро фактичното събитие и движенията на живото тяло се схващат като индикации на серия от преживявания в траенето на наблюдавания. Погледът на наблюдателя е насочен не към самите индикации, а към това, на което те са индикации, следователно към самия процес на преживяване на наблюдавания. (*Действително разбиране на чуждия опит*).

Сега бихме искали да разгледаме накратко подобни напластявания в разбирането на манифестиране на знаци, като за пример вземаме разбирането на човек, който изказва думи от немския език. Наблюдателят може да насочи своя поглед:

1. към движенията на живото тяло на говорещия: тогава той извършва себеинтерпретация на собственото преживяване на основата на взаимовръзката на опита в своето съответно „сега“ и „така“. Най-напред той установява, че неговият контрагент е жив човек (а не фантом от филмовата лента), по-нататък, че извършваните от него движения на тялото трябва да се интерпретират като действие.

2. единствено към акустичното възприемане на звука. Тук също става дума за себеинтерпретация на собственото възприятие, когато въпросният наблюдател установява, че възприетите звуци идват от говорещия (а не например от говорещ автомат).

3. към специфичната артикулация на акустично възприетото. Наблюдателят установява, че произведените от говорещия чрез неговото действие (или пък: от говорещ автомат) звуци демонстрират определена артикулация. По този начин той констатира, че наблюдаваният от него (или при други обстоятелства говорещият апарат, произвеждащ тези звуци) *говори*, а не че например просто „крещи” или „пее”, и тълкува възприетите звуци като думи от език. На основата на своя опит следователно наблюдателят координира възприетите звуци към определена схема, например към немския език, в рамките на която изразът „знак за” е именно знак за определено значение на думата. Това координиране към цялостната схема на немския език може да се осъществи и без погледът да бъде насочен към значението на думата, и то на основата на критерии, които също са дадени на тълкуващия в „така” и „сега” на неговата взаимовръзка на опита. Когато например отивам в чужда страна, чийто език не разбирам, аз мога не само да направя тълкуването, че двама души, наблюдавани от мен, разговарят помежду си, но и че те си служат с езика на съответната страна. Следователно аз правя тълкуването, че наблюдаваните от мен разговарящи са живи хора, а не например фигури от прожектиран филм, че те артикулират звуци, т.е. изговарят думи, мога освен това да направя констатацията, че тези „думи”, наречени звукови образи, представляват „знаци за” в определена по-обхватна схема, дори мога да кажа каква е общата форма на самата тази схема, а именно, че представлява език, например унгарски, без да имам представа за значенията на думите.

Всички тези тълкувания са все актове на себеразкриване на собствените преживявания на наблюдателя и все още по никакъв начин не са насочени към схващане на преживяванията на наблюдавания.

Наблюдателят „разбира” освен това

4. думата като знак за словесно значение. В този случай той също извършва просто акт на себеразкриване,

при което координира знака към узната преди знакова система (схема на тълкуване), например на немския език. Вследствие от знаенето на немски език наблюдателят свързва със словесния знак „маса” представата за определена мебел с приблизително описуема направа и с определено предназначение. При това по същество няма никакво значение дали тази дума се изрича от някакъв човек срещу нас, от говорещ автомат, или от папагал, дали наблюдателят я възприема като написана, напечатана, с дървени или с метални букви, кога, от кого и при какви обстоятелства.²³ Просто думата като знак за словесно значение си остава следователно все още изключително предмет на самоинтерпретация на тълкуващия, докато се извършва само интерпретация на обективен знак в рамките на някаква обективна знакова система, а не се пита какъв (макар и не непременно същностно) ocasionален смисъл има предвид полагащият знака със своето полагане, знак за какво следователно е, *от гледна точка на използващия го*, въпросният знак. Когато казваме, че всички тези тълкувания са себеинтерпретации на тълкуващия, не бива да се пропуска фактът, че към цялостната взаимовръзка на опита на тълкуващия, от чиято гледна точка се извършва това тълкуване, принадлежи също и цялото предварително знание за наблюдяваното *alter ego*.

Наблюдателят обаче може да осъществи също така преход към действително разбиране на чуждия опит, при което той

5. се фокусира върху словесното значение като индикация за процеси в съзнанието на говорещия, следователно като положен смисъл. Иначе казано, той може да пита а) какво има предвид говорещият с това, което казва, и б) какво има предвид говорещият с това, че казва (оповестява) нещо тук, сега и тъкмо на наблюда-

²³ Ср. анализите на Хусерл в VI-то *Логическо изследване*, 3-то изд. 2 том, 2 част (S. 89).

теля. Тези въпроси са насочени към преживяванията в съзнанието на *alter ego*, иначе казано: към действително разбиране на чуждия опит. В единия случай се пита за взаимовръзката по смисъл, в която пребивава манифестираният знак за манифестиращия го, в другия случай за мотива на самото манифестиране. Предприетият анализ обаче показва съвършено ясно, че тъкмо тези последни въпроси могат да бъдат поставени едва когато Азът е схванал доловената дума (като манифестирана от *alter ego*) в процес на себеразкриване, *че следователно всяко действително разбиране на чуждия опит се основава върху актове на себеразкриване на разбиращия.*

Всички тези анализи, разбира се, са анализи на примери. По-нататък неведнъж ще имаме възможност да се връщаме към същностната взаимовръзка, към която препращат нашите примери. В рамките на кратка равностметка ще обобщим кои насочени към *alter ego* актове на тълкуване трябва да се разглеждат като актове на себеразкриване на тълкуващия. Най-напред обстоятелството, че наблюдаваният е човек от обкръжаващия свят, а не например фантом от филмова лента, за наблюдаващия следва единствено и само от самоинтерпретацията на неговите възприятия за чуждото живо тяло. Тълкуването на всички „външни“ потоци на действие, а следователно и на движенията на чуждото живо тяло и на ефектите на чуждото действие също се изразява само в актове на себеинтерпретация на тълкуващия. Той ги тълкува, както тълкува полета на една птица или разклащането на някаква клонка, без насочване на погледа към процесите на съзнание на *alter ego*, а просто и само на основата на цялостната взаимовръзка на собствения опит за тези събития.²⁴ Същото важи за всички изразителни движения, които се възприемат на основата на

²⁴ Всичко това, разбира се, става в „рамките на“ генералния тезис, в съответствие с който нещото от външния свят, наречено „живо тяло“, се схваща като „одушевено чуждо тяло“, а именно като „живото тяло на *alter ego*“.

alter ego: те подлежат на тълкуване единствено благодарение на взаимовръзката на опита на тълкуващия, като това е валидно и за знаците, с които си служи *alter ego* при манифестиране на намерението си, доколкото във вниманието на наблюдателя попада само най-общото, но не и окационалното значение на знака.

Изразът „разбиране на чуждия опит” обаче надхвърля това равнище, тъй като означава – и тъкмо този е действителният смисъл на термина – тълкуване на процесите в съзнанието на *alter ego*, които сме узнали сигнитивно чрез външните събития. Всяко подобно тълкуване се предшества от извършващо се в процеса на себеразкриване тълкуване на знаци, които манифестират процесите в съзнанието на *alter ego*. Тълкуващият обаче не се задоволява с извършване на себеразкриване. Той знае – от цялостната взаимовръзка на своя опит, – че на взаимовръзката по смисъл, в която *за него* пребивават знаците и репрезентираното от тях, съответства специфична взаимовръзка по смисъл *в чуждото съзнание* и тъкмо към нея е насочен погледът му, когато например пита: „Какво се случва в съзнанието на дървосекача?”; „Какъв смисъл свързва той със своята дейност?”. Или по-коректно изразено: „По какъв начин извършва той обръщане към своите преживявания на съзнанието от спонтанна активност?”. И по-нататък: „Какво има предвид говорещият с това, което прави, с това следователно, че говори с мен, и то сега, тук и по този начин?”; „В името на какво прави той това (действителен ‘за да мотив’) и какви причини изтъква (действителен ‘защото мотив’)?”; „Какво означават изречените думи в неговите уста и в тази ситуация?”. Всички тези въпроси са насочени към взаимовръзката по смисъл, в която пребивава за *alter ego* подлежащото на тълкуване преживяване, към конституирането на преживяванията на въпросното *alter ego* в тяхното изграждане фаза по фаза и към монотетичното обръщане назад, което *alter ego* осъществява към тези свои преживявания.